

BUORRE ÁLGU BEALLJEAPPARÁHTAIN

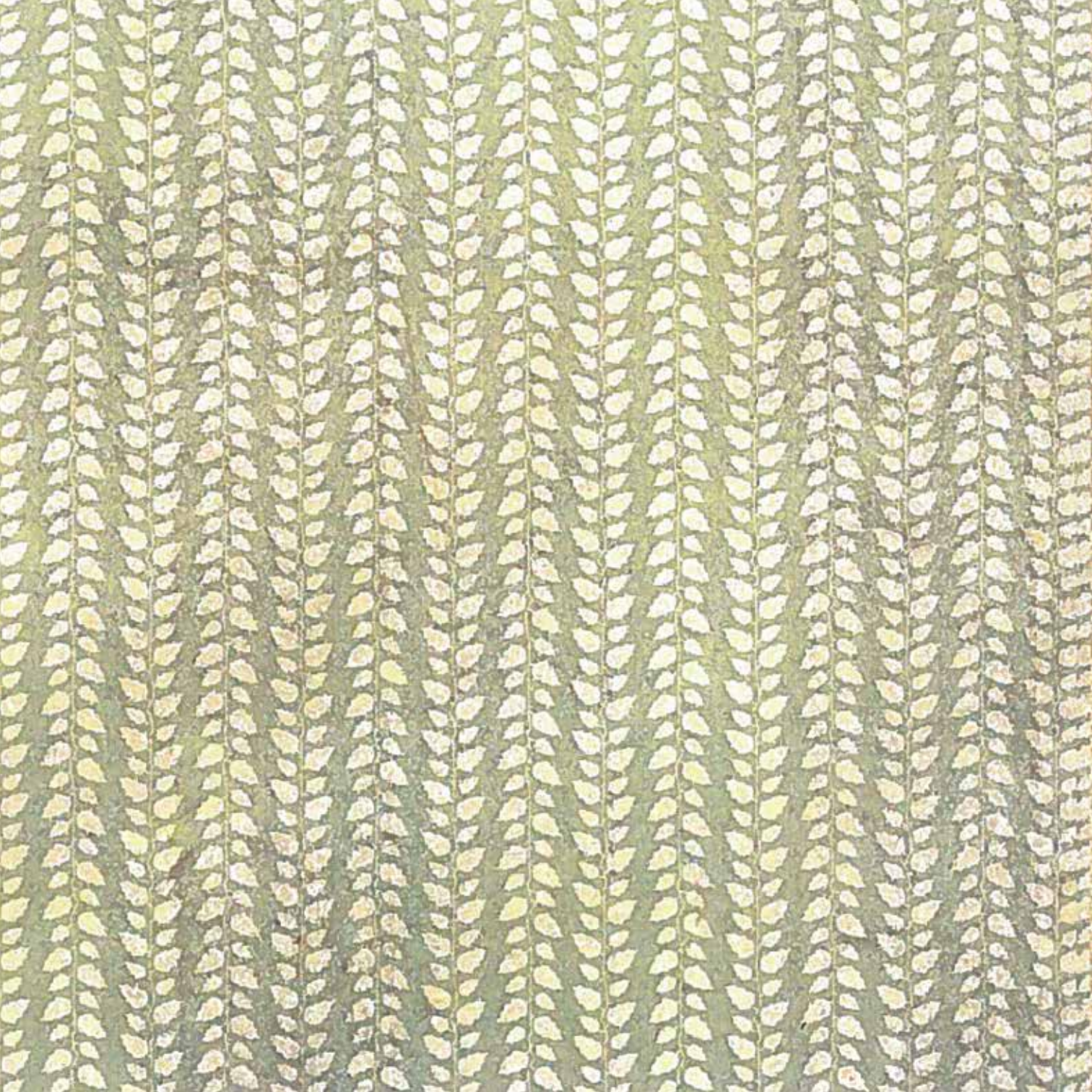
Guluhemiid Riikkalihttu (HLF) ja Norgga
Audiográfalihttu (Norsk Audiografforbund
(NAF)) almmuhedje dán girjji
Dearvvašvuodasuorggi skáhppojeddjiiidsearvi
(Leverandørforeningen for helsesektoren (LFH))
gulluossodaga doarjagiin njukčamánuš 2006

Čáli: Maren Bækkelund Ellingsen
Govvejeaddji: Anna Lunder
Hábmejeaddji: Morten Borgstad
Bábir: Papyrus AS.
Buvttadeaddji: Jonny Fladby AS.
Bábir: MultiOffset, 120g

SISDOALLU

- Kapihtal 1: Ođđa beaivválaš eallindilli
- Kapihtal 2: Mo beallji ja gullu doibmet?
- Kapihtal 3: Gii sáhtá veahkehit?
- Kapihtal 4: Bealljeapparáhta
- Kapihtal 5: Buorre álgu bealljeapparáhtain
- Kapihtal 6: Gulahallan beaivválaš eallindilis
- Kapihtal 7: Buorit veahkkeneavvut
- Kapihtal 8: Du vuoigatvuođat
- Kapihtal 9: Gulahallandieđut

OVDASÁTNI

Dát girji lea du várás geas lea fuones gullu. Leaččat dal aiddo vásihan gulu hedjoneami, dahje leaččat dal guhká juo gullan funet, de sáhttet dus leat ollu gažaldagat dan hárrái. Dát girji sáhtta dutnje addit ollu vástádusaid du gažaldagaide gulu birra.

Manne gulan funet? Leat go earát seamma dilis geaiguin sáhtán háleštit dan birra? Leat go bealljeapparáhtat nuvttá? Mo galgga doaimmat buoremus lági mielde sosiála oktavuodain? Maid dál dagan?

Jus dus ležžet gažaldagat maidda it gávna vástádusa dás – de it galgga ballat jearramis eanet dieđuid ja veahki. Girjii mañimus siidduin leat dutnje gulahallandieđut main leat čujuhusat beroštusorganisašuvnnaide, veahkkeneavvoguovddážiidda, bealljeapparáhtalágideddjiide ja gulluguovddážiidda. Dás leat ollugat geat háliidit ja sáhttet veahkehit du!

Giitit audiográfá Gøril Haukøy ja bealljeapparáhtageavaheddjiid Marte O. Vale ja Jorunn Fredheim geat leaba leamaš mávssolaš veahkkin girjjiin.

Girji lea buvttaduvvon bealljeapparáhtaskáhppojeddjiid ja -buvttadeddjiid, geavaheddjiidorganisašuvnnaid ja NAVa diehtjuohkinávdnasiid vuodul.

Guluhemiid Riikkalihttu (HLF) ja Norgga Audiográfalihttu (Norsk Audiografforbund (NAF) almmuhedje dán girjii Dearvvašvuodasuorggi skáhppojeddjiidsearvvi (Leverandørforeningen for helsesektoren (LFH)) gulloossodaga doarjagiin.

Oslo, njukčamánu 2006
(ođasmahttojuvvon geassemánu 2015)

KAPIHTAL 1:

OĐĐA BEAIVVÁLAŠ EALLINDILLI

Guluhuvvama geažil sáhttet bohciidit ollu dovddut. Muhtumat vásihit morraša go nu dehálaš doaimman hedjona. Suhttu lea seamma dehálaš dovdu, ja muhtumiid mielas lea eahpevuoiggalaš go aiddo fal son ferte gillát fuones guluin eallit. Muhtun olbmot vásihit oktovuoda go gulahallan lea hedjonan, ja earát fas eai dovddas ahte iežaset gullu lea heajut go ovdal.

Mun gulan jienaid, muhto in ipmir mii daddjojuvvo. Ii leat šat nu álki oassálastit háleštemiide. Dovddan iežan doavkin ja olggušuvvon.

Movttiideapmi

Lea dehálaš ahte dus alddát lea mokta geavahišgoahtit bealljeapparáhta. leš don fertet háliidit geavahišgoahtit dan veahkkeneavvu, it ge dušše daningo iežat lagamusaid mielas dárbbasat dan. Go du gulu mihtideapmi čajeha ahte dus lea fuones gullu, de lea buorre geavahišgoahtit bealljeapparáhta nu árrat go vejolaš. Okta deháleamos sivain lea ahte gullanvuogádat ferte váikkuhuvvot jienaiguin jus hállanáddejupmi galggaš bistit.

Geahča ovddasguvlui

Guluhuvvan sáhttá dagahit stuorra ja smávva hástalusaid. Dan sajis go buohtastahttit dálá dili dainna eallimiin mii dus lei dalle go gullet bures, de sáhttá leat ávkkáleabbo geahččalit gávdnat buriid čovdosiid daidda hástalusaide mat čuožžilit go gullu lea fuotni.

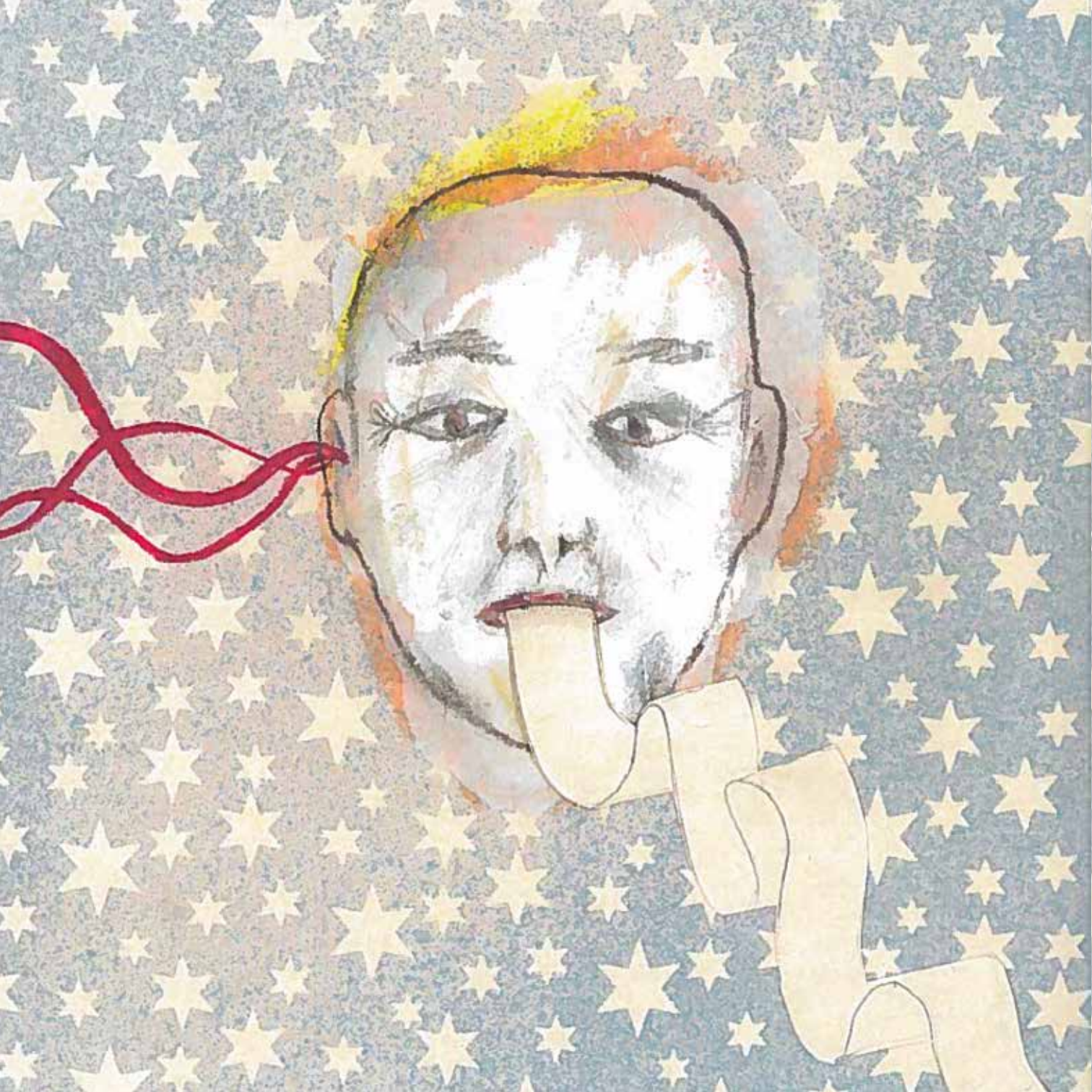
Ávkkástala dain vehkiin mat leat iežat birrašis. Oza veahki ja rávvagiid fágaolbmuin ja eará geavaheddjiin.

Hástal bearraša ja ustibiid veahkkin.

Mii leat čohkken golbma ráđi mat sáhttet leat veahkkin:

- Dovddas alccesat ahte gulat funet.
- Čájjet njuolggalašvuoda! Muital earáide ahte don gulat funet.
- Galggaat bidjat gáibádusaid iežat birrašiid. Du galget váldit vuhtii, vai dovddat iežat leamen seamma stuorra oassin hálešteamis ja searvevuodas go sii geat gullet dábálaš bures.

KAPIHTAL 2:

MO BEALLJI JA GULLU DOIBMET

Dán kapihttalis logat eanet dan birra mo beallji ja gullu doibmet.

Beallji lea mohkkás orgána sihke hámi ja doaimma dáfus. Ollu galgá doaimmat jus mii galgat gullat bures ja ollu sáhtta váikkuhit dasa ahte gullu hedjona. Heajos gullu sáhtta váikkuhit giellaovdáneapmái ja min njálmálaš gulahallannákci. Bealji sáhtta juohkit golmma oassái; bealljelasta, gaskabeallji ja sisbeallji. Beallji fáhte jietnabáruid birra. Dát jietnabáruid sáddejuvvojit viidáseappot vuoiŋamaččaide gos dat dulkojuvvojit jietnan.

Bealljelasta

Bealji oinnolaš oassi gohčoduvvo bealljelastan mas vuolga bealljeoaradat. Bealljelasta fáhte jietnabáruid mat fievrividuvvojit bealljeoaradaga bokte bealljecuzzii mii lea bealljeoaradaga siskkimuččas.

Gaskabeallji

Gaskabealljis lea uhca gámmáraš áimmuin mas lea bealljecuozza nuppi geažis ja guhkedálaš láse nuppi geažis. Daid gaskkas leat golbma bealljedávtti mat gohčoduvvojit veahčirin, stáđđin ja geavjan. Go jietnabáruid deivet bealljecuocca, de dat sparaida ja bealljedávttit lihkašgohtet. Dát lihkašgohtet fievrividuvvo lihkašgohtet. Dát lihkašgohtet fievrividuvvo lihkašgohtet. Dát lihkašgohtet fievrividuvvo lihkašgohtet.

Sisbeallji

Sisbealljis lea golggus ja das lea riipogoadi hápmi. Membránas leat sullii 30 000 mikroskohpalaš vuoktasealla mat lihkašgohtet go guhkedálaš láse bidjá golgosa lihkašgohtet. Dát lihkašgohtet vuoktasealla elektrikalaš signálaid vuoktaseallain gullonervii.

Mii dasto dáhpáhuvá?

Gullonearvva bokte sáddejuvvojit elektrihkalaš signálaš vuoinjamaččaid gulloguovddáži. Doppe easka áddejuvvo jietna, ja dat buohtastahttojuvvo jienaguin maid mii leat gullan ovdal. Oahpes jienaid mii áddet, amas jienat sáhttet dagahit min eahpesihkarvuhtii. Dutkamat čájejit ahte gulloguovddáš dárbaša 6 vahku rájes 8 vahku rádjai hárvánit jietnagovvii. Dan sáhtta dutnje leat ávkkálaš diehtit go leat áigumin hárvánišgoahtit bealljeapparáhtii.

JIENA MUOSÁHEAPMI

Go mii ráhkadit jiena, de lihadišgohtet ja heillodišgohtet áibmomolekylat. Dávjodat muitala galle heillodeami leat juohke sekunddas ja mihttoovttadahkan geavahuvvo Hertz (Hz). Čuvges jienas leat ollu heillodeamit juohke sekunddas ja sevdnjes jienas leat uhccán heillodeamit juohke sekunddas. Dábálaš beallji fáhte jienaid 20 Hz rájes 20000 Hz rádjai (nappo 20 heillodeami rájes juohke sekunddas gitta 20000 heillodeami rádjai juohke sekunddas). Hállama váldodávjodat lea gaskal 500 Hz ja 4000 Hz. Dábálaččat lea nu ahte mii massit oasi dan gulus mii guoská čuvges jienaide go boarásmuvvat. Hálešteapmái dat sáhtta mearkkašit ahte konsonánttat jávket, go dat gullet bajimus dávjodatrájáide. Go konsonánttat jávket sánis, de sáhtta šaddat váttis áddet.

JITNODAT

Desibel (dB) geavahuvvo jitnodaga mihttoovttadahkan. Dábálaš beallji vuolimus gullorádja lea 0-20 dB ja bávččasrádja lea su. 120 dB. Dábálaš hállan lea gaskal 65 ja 75 dB.

IEŠGUÐETLÁGAN GULLOHEDJONEAMIT

Guluhuvvamii leat ollu sivat. Muhtumat leat riegádan heajos guluin, earáin sáhtta gullu hedjonit maŋŋá eallimis. Eatnašat mis vásihit gulu hedjoneami dađistaga go mii šaddat boarráseabbon. Hedjonan gullu vásihuvvo iešguđet láhkai olbmos olbmui. Nu sáhttet guokte olbmo seamma gullogevlliin vásihit gulu fuotnuma váttisvuođadási goappáge láhkai.

Mekánalaš gullohedjoneapmi

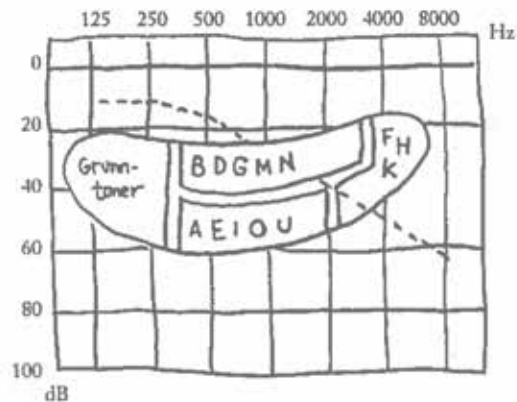
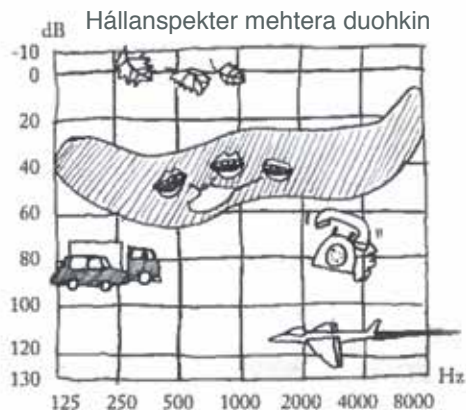
Mekánalaš gullofuotnun mearkkaša ahte dat mekanisma, mii galgá fievrridit jiena sisbealljái, lea vahagahttojuvvon. Ollu gáhčči, ráigi bealljecuoccas, golggus gaskabealjis dahje eahpedábálaš dáktešaddan gaskabealjis leat muhtun sivat mekánalaš gululuhuvvamii.

Sensorinevrála gullohedjoneapmi

Jus vahát lea sisbealjis, de dat gohčoduvo sensorinevrála dahje nevrogena gullomassimin. Sensorinevrála gullohedjoneapmi lea bistevaš ja hui hárve dan sáhtá dikšut kirurgiiain dahje dálkasiiguin, muhto bealljeapparáhta sáhtá bures veahkehit. Sáhtát eastadit ahte gullu vearrána ain eanet jus garvvát badjelmearálaš rieja. Go lea sensorinevrála gullofuotnun, de sáhtá leat váttis earuhit hállama duogábeale riejas. Muhtun čuvges jienat, nugo lottiid lávlun, sáhttet jávkat áibbas ja dávjá fertet bivdit earáid geardduhit maid sii dadjet dannego orru dego buohkat savkkástallet. Vuoiŋamaččat oainnat eai fáhte buot jienaid ja dávjodagaid mat dárbbasuvvojit jiena dulkomii.

Guokte gova

Du audiográfas leat ožžon – dahje oaččut – audiográfma mii čájeha gráfalaččat du gulu. Sáhtát buohtastahttit audiográfma dáid govaiguin vai áddet buorebut maid du guluhuvvan mearkkaša. Dát govat sáhttet maid veahkehit bearraša ja ustibiid áddet du gullomassima buorebut.

KAPIHTAL 3: GII SÁHTTÁ VEAHKEHIT?

Dát kapihtal čájeha visogova dan veahkkeapparáhtas mii lea du birrasis. Dáidá dus juo leamaš oktavuohhta singuin?

Beallje-njunne-čotta-spesialista

Dábálaččat lea du fástadoavttir gii du lágida beallje-njunne-čotta-spesialistta (ØNH-doaktára) lusa. Dás isket du beljiid. Muhtun ØNH-spesialisttat leat virgádan audiográfá gii mihtida gulu ja heivehallá bealljeapparáhtaid, ja earát fas lágidit du viidáseappot lagamus gulloguovddáži.

Gulloguovddáš

Eanaš buohcceviesuin lea gulloguovddáš beallje-njunne-čotta-ossodaga oassin. Dohko sáhttá fástadoavttir du lágidit. Doppe sáhttet du gulu vuđolaččat iskat, mearridit diagnosa – ja don beasat geahččaladdat bealljeapparáhtaid. Gulloguovddážiis deaivvat earret eará beallje-njunne-čotta-spesialistta, audiográfaid, audiopedagogaid ja audioinšenevrraid.

Audiográfá

Audiográfain lea dehálaš doaibma gullofuolahusas. Sin deháleamos bargun lea čielggadit gulu ja veajuidahttit sin geain leat gullanváltut. Dasa gullet dárbbuid iskan, bealljeapparáhtaid ja teknikkalaš veahkkeneavvuid heiveheapmi, bagadallan, oahpaheapmi ja gullanváltuid eastadeapmi.

Audiopedagoga

Audiopedagoga sáhttá duinna háleštit ja addit dutnje dieđuid ja strategiiid das mo sáhtát eallit hedjonan guluin. Son sáhttá ovdamearkka dihtii mitalit dutnje mo don galggat hárbhallat gulahallama iežat bearrašiin. Jus dárbbasat heivehallama ovdamearkka dihtii bargosajis dahje skuvllas, de sáhttá audiopedagoga du veahkehit dainna. Muhtun audiopedagogat fálet maid guldalanhárbhallama geavahedjjiide geain lea bealljeapparáhta ja cochlea-implantáhta.

NAVa Veahkkeneavvoguovddáš

Buohkat geain lea bistevaš gullohedjoneapmi, sáhttet ohcama vuodul oažžut nuvttá luoikkasin veahkkeneavvuid NAVa Veahkkeneavvoguovddášis. Ohcan galgá čállojuvot sierra skovváid maid gávnnat dás: www.nav.no “Hørselsmidler” vuolde. Audiográfá, gulluiguoski oktavuodadoalli ja NAVa Veahkkeneavvoguovddáš sáhttá veahkehit veahkkeneavvuid ohcamiin. NAVa Veahkkeneavvoguovddáš lea juohke fylkkas.

Gieldda gulluiguoski oktavuodadoalli

Buot gielddain lea ovddasvástádus das ahte sis lea gulluiguoski oktavuodadoalli gii sáhttá veahkehit du earret eará deavdit ohcamiid, geahččaladdat veahkkeneavvuid ja oahpahit du geavahit veahkkeneavvuid.

Seammadilálaš veahkki

Seammadilálaš lea hárvánan bealleapparáhtageavaheaddji gii lea dohkkehan iežas gullohedjoneami ja nagodan hárvánit iežas bealleapparáhtii, ja sáhttá veahkehit earáid geat leat seamma dilis. Son lea čađahan Guluhemiid Riikkalihttu (HLF) oahppoprográmma seammadilálaš vehkiid várás. Váldde oktavuoda

HLFain vai oaččut eanet dieđuid seammadilálaš vehkiid birra mat leat du lahkosis.

Stáhtaped

Stáhtaped veahkeha gielddaid ja das lea ovddasvástádus das ahte gullovádjigat geat ožžot oahpu mánáidgárddis ja skuvllas, ožžot dan heiveheami masa sis lea vuoigatvuohta.

Skuvllat ja gealboguovddážat

Muhtun skuvllain ja gealboguovddážiin fálojuvvo veahkki ja oahpahus bealjeheami ja lossagulot mánáide ja nuoraide. Muhtun gealboguovddážiin leat maid kurssat ja oahppoláždagat gullovádjit rávesolbmuide.

NAV

Go oaččut váttisvuodaid iežat bargodilis gullomassima geažil, de sáhtát váldit oktavuoda iežat bargoadiin, gii ovttaráđiid du báikkálaš NAV-kontuvrrain lágida dutnje viidáset oktavuoda du fylkka bargoráđdeaddinkontuvrrain (ARKain) dárbbu mielde. Sáhtát ieš váldit oktavuoda NAVain ja ARKain. Muhtun dáhpáhuseami ohccojuvvo veahkki NAVa gealboguovddášis láchimii ja oassálastimii.

Bealleapparáhtaskáhppojeaddjit

Bealleapparáhtaskáhppojeaddjit sáhttet addit dutnje dieđuid sierranas bealleapparáhtaid ja eará veahkkeneavvuid birra. Geahča gulahallandieđuid girjji loahpas.

Guluhemiid Riikkalihttu (HLF)

HLF lea beroštusorganisašuvdna sin várás geat leat gullovádjigat, bealjeheapmin šaddan olbmot, CI-čuohpaduvvon olbmot, bargit, gullovádjit mánáid váhnemat ja tinnitusa ja méniéra gillájeaddjit. Loga eanet HLFa birra 6. kapihttalis.

Girjji loahpas leat gulahallandieđut dán veahkkeapparáhta osiide.

KAPIHTAL 4: MII LEA BEALLJEAPPARÁHTA?

Dán kapihttalis oahpásmuvat buorebut bealljeapparáhtain, ja mii earuha sierranas apparáhtaid.

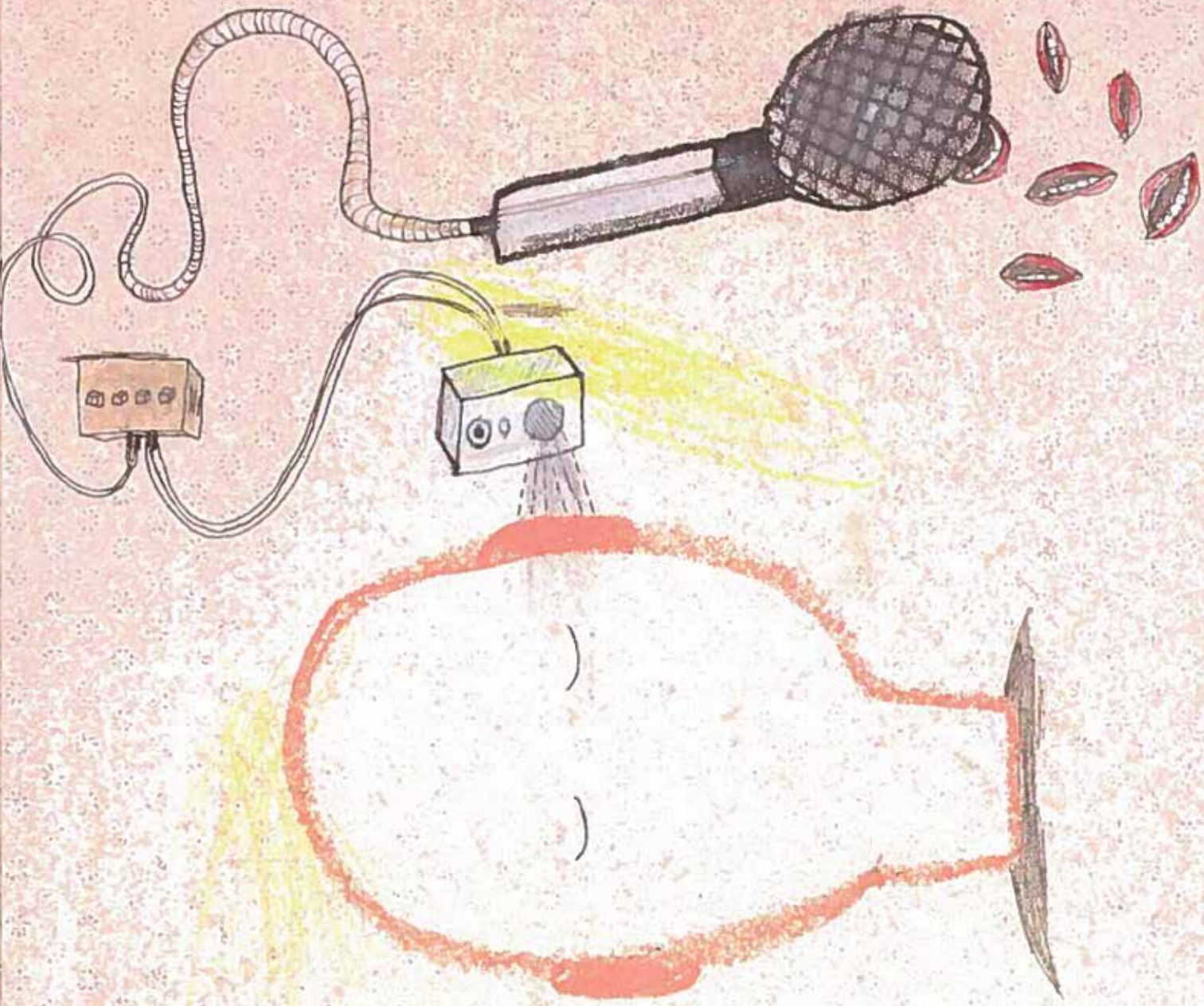
Mii lea bealljeapparáhta?

Bealljeapparáhta lea jietnarusttegaš. Das lea energiijagáldu, mikrofuvdna, gievrodeaddji ja skájan. Bealljeapparáhta geavahuvvo gievrudit jietnagova ja nu buoridit gulahallama. Mikrofuvdna fáhte jiena, ja jietnabárut rievdaduvvojit elektrihkalaš signálan. Uhca gievrodeaddjáš lasiha signála árjja, ovdalgo signála fas rievdaduvvo skájaniin ja fievrividuvvo bealljeoarádahkii skájana bokte.

Hárjánaddan buoret gullamii

Áddjái lea hárjánit bealljeapparáhta geavahit. Galggat hárjánit odđa jietnagovvii ja odđa teknologijii. Dehálaš lea ahte it vuollán ja bija bealljeapparáhta skuffa siskkimužžii, vaikke vel dat ii ollašuhte ge du vuordámušaid dakkaviđe.

*MANNE II SÁHTE BEALLJEAPPARÁHTA
ADDIT RUOVTTOLUOTTA DÁBÁLAŠ GULU?
Jus olmmoš ovdamearkka dihtii buohtastahtá bealji piánoin, de lea juohke nuohtas iežas bistevaš sadji riipogoadis (sisbealjis). Smiehtas makkár vaháгат sáhttet geavvat piánoi. Tangeanttat sáhttet gollat, muhtumat šuoŋahuvvet, muhtumat eai doaimma šat oppanassiige dahje muhtumat eai doaimma ovdalgo olu maŋŋágo olmmoš daid lea deaddilan. Ii leat váttis áddet ahte sáhtá leat váttis dovdát melodijja mii čuojahuvvo dakkár piánoin! Nu lea maid beljiin. Ii leat dušše jitnodat mii sáhtá fuotnut. Jietna maid sáhtá botnjasit, sáhtá leat váttis earuhit guokte measta ovttalágan jiena (ovdamearkka dihtii s ja f) dahje sáhtá leat váttis earuhit guokte jiena go dat bohtet hui maŋŋálagaid (ovdamearkka dihtii go olbmot hállet johtilit). Danne dadjet ollugat ahte sii gullet, muhto eai nagot earuhit sániid. Bealljeapparáhta sáhtá dušše buhttet dan go jitnodat lea futnon, ja lasihit dan.*

SIERRANAS BEALLJEAPPARÁHTAT

Gávdnokit mánggalágan bealljeapparáhtat. Du audiográfá veahkeha du válljet dan apparáhta mii heive dutnje ja du gullohedjoneapmái buoremusat. Dás leat sierranas bealljeapparáhtat:

Apparáhta bealji duohken (BTE-apparáhta)

leš bealljeapparáhta lea bealji duohken.

BTE-apparáhta hábmejuvvon bealljebuncciin.

Apparáhta bealji duohken lea giddejuvvon bealljebuncái plastihkkabohcciin. Dákkár apparáhtain lea dábálaččat telebuolla ja jitnodatdárkkisteaddji. Apparáhtaid sáhtta heivehit eanaš gullofuotnumiidda. Dákkár apparáhtaide fertejit leat bealljebunccit mat leat erenoamážit heivehuvvon du bealljái. Bealljebunci fievrriid jiena bealljeráigái ja dásse bealljeapparáhta bealljái.

RITE-apparáhta lea BTE-apparáhta mas skájan lea biddjojuvvon bealljeoarádahkii ja mas lea oktavuoha apparáhtii seakka jođđasiin, ja dávjá das lea standárda bunci (dome) ii ge hábmejuvvon bunci. Dát dahká ieš apparáhta unnibun ja addá akustihkalaš ovdamuniid go skájan lea bealljeoarádagas. Vejolaš lea geavahit heivehuvvon buncci RITE-apparáhtaide ge. Lassebiergasiid, telebuola ja eará heivehallanvejolašvuohaid geavahanvejolašvuoha molsašuddá málles mállii.

Buot-bealjis-apparáhtat

Dát leat bealljeapparáhtat main buot teknikka lea devdojuvvon gara sisa mii biddjojuvvo bealljeoarádahkii. Bealji sturrodát ja gullomassin mearridit lea go vejolaš geavahit dan telebuolain ja jitnodatdárkkisteddjiin.

Dáktái giddejuvvon bealljeapparáhta

Dáktái giddejuvvon bealljeapparáhta (BAHA) lea guovttemodulasaš vuogádat. Das lea titánaimplantáhta mii čuohtadusain biddjojuvvo gitta oaiveskálžžu dáktái maŋábeallai bealji, ja ieš dat bealljeapparáhta mii biddjojuvvo implatáhta ala. Dáktái giddejuvvon bealljeapparáhta geavahuvvo go lea sáhka mekánalaš gullomassimis ja fievrriid dihtii jiena nuppi bealjis nuppi bealjeheis bealljái. Bealljeapparáhta rievdata akustihkalaš jiena sparaideapmin ja sparaideamit fievrriiduvvojit sisbealljái implantáhta ja oaiveskálžžu bokte. Dat mii doarju dákkár bealljeapparáhta geavaheami, lea go bealljelasttas lea liitu ja go bealjis leat leamaš guhkesáigásaš bistevas gaskabealljevuolššit.

Cochlea-implantáhta (CI)

Cochlea implantáhta fállujuvvo eanaš guluhemiide gain lea nu stuorra gullomassin ahte sis lea unnán vejolašvuoha dahje ii miige vejolašvuohaid fáhtet hállama dábálaš bealljeapparáhtain. Cochlea implantáhta lea alladádat gulloteknihkalaš veahkkeneavvu mas implantáhta elektrodaiguin čuohtaduvvo sisbealljái ja dasa gullá hállanprocessor mii lea bealji olggobealde. Mikrofuodna fáhte jiena ja rievdata akustihkalaš signálaid elektrihkalaš signálan hállanprocessoris. Hállanprocessor sádde signálaid buola bokte implantáhtii mii lea liikki vuolde. Buolla dollojuvvo sajis implantáhta bajábealde magnehtain. Implantáhta sádde signálaid viidáseappot elektrodaide sisbealljái mat váikkuhit gullonervii. Dát dahká lunddolaš jiena groavisin, muhto jietna lea dan veardde buorre ahte buohcci gullá. Dehálaš lea dadjat ahte gáibiduvvo guhkes guldalanhárjehallan jus olmmoš galggaš bures gullat Clain.

*Sáhhtá leat jjerpmálaš dáhkídit iežas
bealljeapparáhta, go dat lea du ovddasvástádus
jus dat billašuvvá dahje jus don láhpát dan.
Guluhemiid Riikkalihttu lahttun oaččut HLFa
Bealljeapparáhtadáhkádusa lahttovuođa oassin.*

LASSEREAIDDU

Eanaš ođđaáigásaš bealljeapparáhtaide lea vejolaš geavahit lassereaidduid nu go streamera. Dat mearkkaša ahte jiena lea vejolaš fievrídit jodđasa haga ovdamearkka dihtii TVas, mobiilatelefuovnnas – sáddejeaddji bokte. Go válljet bealljeapparáhta, de berret dan vejolašvuoda árvvoštallat, ja jus dus lea ođđa bealljeapparáhta, de sáhhtá iskat heive go dakkár reaidu du apparáhtii, jus dus leš dárbu dasa. Muhtun bealljeapparáhtamálliin lea gáiddosdárkkon.

BEALLJEAPPARÁHTA VÁLLJEN

Bealljeapparáhta galggat válljet ovttasráđiid audiográfain. Muite ahte guluhuvvan gullá ovttaskasolbmui, ja danne sáhhtá leat nu ahte dat apparáhta mii heive ránnjái, ii heive nu bures dutnje. Du audiográfá sáhhtá bagadit du nu ahte dutnje lea álkit áddet maid don dárbbasat. Jearat audiográfás ja ráđđádala suinna, nu ahte doai gávdnabeahtti dakkár apparáhta mii ollašuhhtá du dárbbuid. Dán proseassas dáiddát fertet mángii heivehallat apparáhta dahje geahččaladdat eará lágan apparáhtaid.

BEALLJEAPPARÁHTA HEIVEHALADETTIIN BERRET BEASSAT.

*..geahččaladdat mánggalágan bealljeapparáhtaid.
..geahččaladdat.*

.. bidjat apparáhta sadjái.

.. dan váldit eret.

.. das molsut batteriija.

*.. geahččalit bealljeapparáhta iešguđet
geavahanvejolašvuodaid.*

.. oažžut dieđuid..

.. das mo bealljeapparáhta doaibmá.

.. apparáhta buhtisteami ja ortnegisdoallama birra.

.. das maid galggat bargat jus dat ii doaimma.

.. das gos fidnet batteriijaid.

.. iežat gullodili birra audiográfá čilgejumiin

*.. eará gulloteknikkalaš veahkkeneavvuid birra
ja vejolaččat geahččalit daid.*

*.. das mo olmmoš dađistaga hárijána
bealljeapparáhta geavahit.*

..oažžut dieđuid..

.. beroštusorganisašuvnnaid birra.

*.. kurssa birra gulahallanhárjehallamis ja mo
dat sáhhtá váikkuhit hállanáddejumái.*

*.. eará guovdilis ásusaid birra main lea
vejolaš oažžut veahki.*

*..oažžut dieđuid vejolašvuoda birra beassat
ruovttoluotta dárkkástussii/čuovvoleapmái..*

.. jus lea juoga mainna it leat duhtavaš.

.. nu guhká go dárbbasat eanet dieđuid.

*.. jus dárbbasat eanet geavatlaš hárijehallama
geavahit bealljeapparáhta.*

KAPIHTAL 5:

BUORRE ÁLGU BEALLJEAPPARÁHTAIN

Dán kapihttalis logat eanet dan birra mo buoremus láhkai sáhtát hárvánit geavahit bealljeapparáhta. Mii rávvet du háleštit dán hárvánanproseassa birra iežat audiográfain.

Oahpásmuva iežat ođđa bealljeapparáhtain

Go oaččut heivehuvvot bealljeapparáhta, de muitaluvvo dutnje bealljeapparáhta muddemiid birra, batterijamolsuma birra, geavaheami ja apparáhta dikšuma birra, ja dan birra mo bijat sadjái bealljeapparáhta ja mo dan válddát eret bealjis. Váruht ahte beasat dan geahččaladdat go leat audiográfá luhtte. Ollugiid mielas lea buorre ahte okta du bearrašis dahje du lagamus birrasis lea du mielde, vai eanebut ožžot dán dieđu. Buot maid audiográfá muitala dutnje, galgá leat čállojuvvon dan geavahančilgehussii mii čuovvu bealljeapparáhta. Jus dattetge leat eahpádusas maŋŋá audiográfá diehtujuhkima, de sáhtát oažžut veahki seammadilálaš veahkis lagasbirrasis (loga eanet HLFa seammadilálaš veahki ortnega birra 3. kapihttalis).

Álggat hárvánanproseassa siivvus

Bealljeapparáhta gievrudda jienaid maid it leat gullan mángga jahkái, dahje maid it lea goassege ovdal gullan, ja dasa ádjána hárvánit. Lea buorre jus geavahat bealljeapparáhta nu ollu go vejolaš álgomuttus, muhto lea maid vejolaš bisánit hárvéhallamis go váibbat. Hárvánan dihtii jienaide galggašii olmmoš geavahit bealljeapparáhta uhcmusat 3-4 diimmu beaivái. Du gánnáha álggahit hárvéhallama jaskes birrasiin iežat ruovttus.

Dá leat muhtun rávvagat dasa mo sáhtát álggahit hárrjánanproseassa:

Oahpásmuva juohkebeaivválaš jienaiguin

Váccaš iežat ruovttus ja oahpásmuva jienaide maid it dáidde leat gullan guhkes áigái. Mearridatta gos jienat bohtet. Oahpásmuva dakkár juohkebeaivválaš jienaiguin go golgi čáziin, bábirskoahpamiin ja telefuvdnačuodjamiin. Álggos gullojit ollu jienat earáláganin, muhto ale fuolastuva – fargga don hárrjánat daidda.

Ságastallan earáiguin

Go mii ságastit, de mii ráhkadit ollu seahkalaš jienaid. Gáibida árjja čuovvut mielde hálešteamis. Álgge ruovttus guldalettiin dakkár jienaid maid don dovddat. Geahččal čuovvut mielde hálešteamis dakkár birrasiin gos lea eambo riedja. Fuobmát fargga guđe diliin du bealljeapparáhta doaibmá buoremusat. Muite ahte gulahallan gáibida sihke fuomášumi, áicilvuoda ja rumašgiela. Áddet eanet go dárkkut muohtogeahčastagaid ja láhttadeami. Čuoččo dahje čohkká nu ahte oainnát earáid muođuid, ale ge menddo guhkkín eret.

Guldal rádio dahje geahča TVa

Go áiggut guldalit rádio dahje geahččat TVa, de berret váruhit ahte dus lea rivttes gaska TVii. Geahččal čohkkát gaskal guokte ja njeallje mehtera TVas eret ja bija jitnodaga dakkár dássái mii earáide lea dábálaš ja vuogas. Jus du bealljeapparáhtas lea jitnodatdárkkisteaddji, de bija dan nu ahte jietna lea vuogas gullat. Mađe lagat don leat skájana, ja mađe

uhcit duogášriedja lea, dađe buorebut gulat. Maiddái TV-geahččamii leat veahkkeneavvut. Ollu bealljeapparáhtain lea telebuolla mii dahká ahte sáhtát geavahit telegierddu dahje vejolašvuoda mas lea streamer jodđasa haga. (Loga eanet veahkkeneavvuid birra 7. kapihttalis)

Oahpásmuva iešguđet guldalanbirrasiiguin

Vuosttaš vahku maŋŋá dovddat dábálaš jienaid ruovttus. De sáhtát geavahišgoahit bealljeapparáhta dakkár birrasiin gos lea eanet riedja, ovdamearkka dihtii barggus dahje stuorát sosiála čoahkkanemiin. Hárrjehala välljet jienaid dahje suopmaniid, ja čalmmustahte dušše daid. Almmolaš báikkiin, ovdamearkka dihtii logaldallanlanjain, mii rávvet du čohkkát nu lahka logaldalli go vejolaš. Restoránŋain dahje kafeain lea buoremus čoahkkát nu ahte oainnát su ámadaju geainna don leat hálešteamen. Gáhta guoras mas lea ollu johtolat, lea dutnje várra ain lossat gullat go doppe lea dábálaččat hui ollu riedja.

Jus álggahat heivehallama ovdamearkka dihtii málesbeavddis gos lea ollu riedja, de sáhtta dat leat dutnje unohis vásáhus. Sáhtát vásihit rieja ja gisa, ja sáhtta vel nu ge geavvat ahte it geavat bealljeapparáhta guhkes áigái. MII RÁVVET DU ÁLGGAHIT HEIVEHALLAMA JASKES BIRRASIIN!

Joatkevaš geavaheapmi

Vuoiŋŋamaččaid gullanguovddáš dárbbáša joatkevašvuoda. Dat mearkkaša ahte it oaččo buori ávkki dakkár bealljeapparáhtas mii geavahuvo dušše muhtumin. Danne oaččut buoremus ávkki bealljeapparáhtas go dan geavahat joatkevaččat – moatti tiimma rájes beaivválaččat gitta dasa ahte dan geavahit dan rájes go lihkat dassážiigo velledat eahkedis.

Lea dehálaš muitalit vásáhusaid birra audiográfii

Vai audiográfá sáhtta válljet ja heivehit dan bealljeapparáhta mii heive buoremusat dutnje, de fertet muitalit maid don vásihat. Lea go juoga mii ii lihkostuva, jus ovdamearkka dihtii dáhpáhuvvá ahte it fáhte dan mii daddjojuvvo vaikke vel geavahat ge bealljeapparáhta, de fertet dan muitalit audiográfii. Geahččaladdanáiggi sáhtta leat buorre jurdda čállit dan maid don vásihat, vai sáhtát addit čielga dieđuid go boadát audiográfá lusa dárkkisteapmái.

ÁIMMAHUŠA BURES IEŽAT BEALLJEAPPARÁHTA
Bealljeapparáhtii čuohcá lávttas, liekkas ja bealljegáhčči. Dá leat muhtun geavatlaš rávvagat dasa mo buoremus láhkai sáhtát atnit fuola iežat bealljeapparáhtas:

- *Ale divtte beaivváža báitit njuolgga bealljeapparáhtii.*
- *Ale divtte bealljeapparáhta orrut menddo báhkksis.*
- *Ale divtte rontgensuonjardeami čuohtat bealljeapparáhtii (omd. bátnedoaktára luhtte).*
- *Go it geavat bealljeapparáhta, de mii rávvet du rahpat batterijaskuffa ollásit vai lávttas beassá eret ja amas giibmut.*
- *Go it geavat bealljeapparáhta, de mii rávvet du dan álo bidjat dan skuohpu sisa mii čuovui mielde.*
- *Eastat čázi beassamis bealljeapparáhtii.*
- *Ale goassege geavat golgosa go buhtistat bealljeapparáhta.*

Dan geavahančilgehusas mii čuovui bealljeapparáhta, leat rávvagat dasa mo apparáhta galgá buhtistuvvot. Sáhtát maid jearrat veahki audiográfas dahje seammadilálaš veahkis.

KAPIHTAL 6: GULAHALLAN BEAIVVÁLAŠ EALLINDILIS

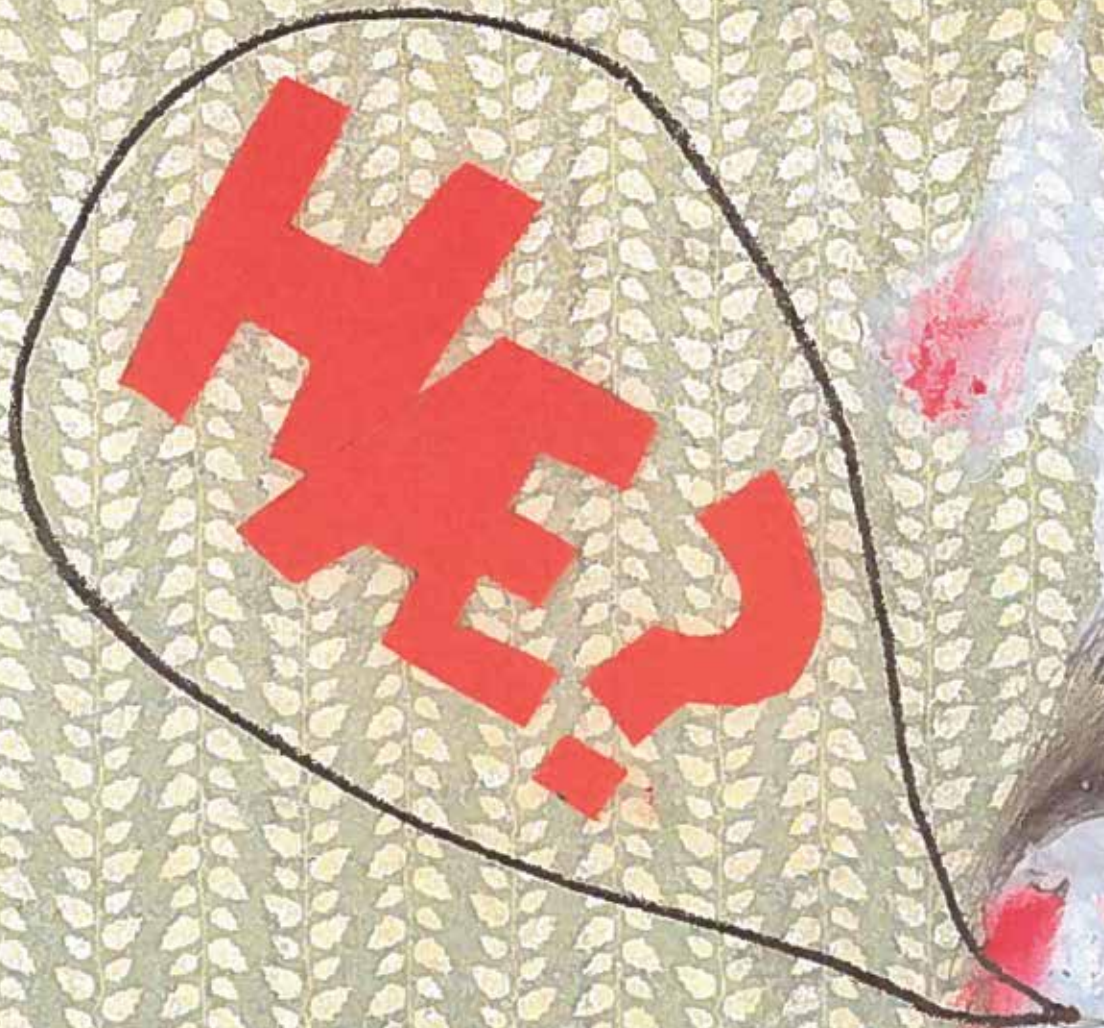
Dát kapihtal lea dan birra mo don buoremus láhkai válddát oasi sosiála oktavuodaide.

Go gullu hedjona, de rivdet vejolašvuodat čuovvut mielde go humat nuppiiguin. Sáhtta šaddat váddáseabbon čuovvut mielde das mii daddjojuvvo. Maid dat dajai? Lean go ádden boastut? Maid dál gis boagustit?

Nanne sosiála fierpmádaga: Váldde oktavuoda beroštusorganisašuvnnain
Jus du mielas leat šaddan menddo ollu hástalusat, dahje don dárbbášat háleštit soapmásiin gii duođaid ádde, de sáhtta leat ávkkálaš váldit oktavuoda Guluhemiid Riikkalihtu beroštusorganisašuvnnaiguin. Buohkat geain lea heajut gullu go gulliin dábálaččat, dihtet ahte čuožžilit mánga hástalusa gulu massima oktavuodas. Dávjá veahkeha háleštit dan birra soapmásiin – namalassii soapmásiin gii lea vásihan dahje vásiha dan seammá go don. Go deaivvat earáid geat gullet hejot, de oaččut sosiála doarjaga, ja sáhtát oažžut buriid ráđiid dan dilis mas don ieš ge leat.

Guluhemiid Riikkalihttu (HLF)

HLF lea beroštusorganisašuvdna gullovádjigiid, šaddan bealjihemiid ja gullovádjit mánáid váhnemiid várás ja sin várás geain lea tinnitus ja méniera. Lihtus leat eanet go 58 000 lahtu ja dat lea máilmmi stuorámuš dearvvašvuodaorganisašuvdna. Organisašuvdna addá dutnje dieđuid ja rávvagiid, ja lihtu 200 báikkálaš searvvis sáhtát oažžut oktavuoda eará gullovádjigiiguin. Dasa lassin lea HLFii dehálaš čalmmustahttit gullui guoski ášši, eiseválddiid váikkuheami ja kursadoaimmaid. HLF-lahtun oaččut mánga buori lahttoovdu, earret eará Din Hørsel nammasaš fágabláđi, bealljeapparáhtadáhkádusa ja juridihkalaš veahki. Gulahallandieđut leat girjji loahpas.

8 rádi álkít beaivválaš eallindillái:

1. Muiat ahte dus lea heajos gullu. Áinnas nu árrat go vejolaš. Dalle doaibmá gulahallan buorebut ja riska áddejuvvot boastut uhccu.

2. Garvve dárbašmeahtun jietnagálduid. Rádio mii šurrá duogábealde, rabas glása johtolatriejain olggobealde. Don sáhtát álkít vuolidit dahje jávkadit muosehuitti jienaid! Jáddat ja govčča.

3. Vállje jaskes birrašiid. Smiehta gos don gulat buoremusat go áiggut deaivvadit geainnage. Vállje daid háleštallanládis báikkiid, maida liikot buoremusat. Sáhtta maid leat álkít bovdet unnit joavkku háválassii, dan sadjái go lágídit stuorra mállásiid.

4. Čuovgadilli. Lea álkít fáhtet mii daddjojuvvo go čuovgadilli lea buorre, go dalle oainnát buorebut hálli olbmo ámadaju.

5. Bivdde oažžut čálalaš duogášdokumeanttaid. Čoahkkimiin, logaldallamiin ja sullasaččain lea dávjá vejolaš oažžut čálalaš čoahkkáigeasu. Dalle diedát ahte it leat massán juoidá mii lea dehálaš.

6. Geavat sms og e-poasta. Manne galgá olmmoš čuojahit jus jietna lea heittot? Sáddes teakstadieđu dan sadjái.

7. Geavat internehta vejolašvuodaid. Doppe gávnnat áibbas varas ođđasiid ja duohtadieđuid. Go ovdamearkka dihtii massát oasi rádio-/TV-sáddagis, de gávnnat dávjá teakstaveršuvnna internehtas.

8. Geahča tekstejuvvon prográmmaid teaksta-tTVas. (NRKa teaksta-TVa siiddus 777, TV2a teaksta-TVa siiddus 222)

GULAHALLANHÁRJEHALLAN

Go gullu hedjona, de mii dárbbasit juonaid nu ahte sáhttit čuovvut háleštallamiid. Danne sáhtttá gulahallanhárjehallan heivet bures muhtumiidda. Dakkár gulahallanvuogit sáhttet ovdamearkka dihtii leat:

Bavssalohkan

Bavssalohkan mearkkaša oainnu geavahit dihtomielalaččat lohkat háleštallanguoimmi njálbme- ja muhtolihkastagaid. Bavssalohkan sáhtttá adnojuvvot beljiid ja čalmmiid ovttasdoaimamin ja doaimá dávjá lassin bealleapparáhta geavaheapmái. Bavssalohkan lea ávkkálaš dakkár birrasiin main lea nu ollu riedja ahte háleštallanjenat seahkanit jietnašurrii ja eará duogášjienaide. Systemáhtalaš hárjehallan lea dehálaš.

Guldalanhárjehallam

Bealleapparáhta geavaheapmi dagaha ahte jienat dávjá vásihuvvojit earaláganin go dat jienat maidda olmmoš lea hárjánan. Guldalanhárjehallan mearkkaša hárjehallat dárkilit guldalit jienaid, nu mo dat gullojit bealleapparáhta čađa. Mii hárjánit dulkot dan maid mii gullat ja seammás oahpásmuvvat ođđa jietnagovaide.

Oahppat geavahit mearkkaid doarjjan

Mearkkaid doarjjan geavahit mearkkaša álkis mearkkaid áddenveahkin geavahit háladettiin. Dat addá sutnje gii lea guldaleamen, lassedieđuid vai fáhte mii daddjojuvvo. Mearkkat doarjjan sáhttet leat dárbbaslaččat muhtumiidda geat leat šaddat bealleheapmin/garrasit guluheapmin vai sáhttet gulahallat buorebut iežaset lagamuččaignu.

Hállanhárjehallan

Muhtun olbmot dárbbasit hárjehallama bisuhan dihtii jiena ja hállančehppodaga. Dat lea erenoamáš dehálaš sidjiide guđet leat massán nu ollu gulus ahte eai šat gula iežaset suopmana.

Gielda dat fállá gulahallanhárjehallama. Jus doaimabijut eai leat du ruovttubáikkis, de galgá fáladat vižžojuvvot olggobealde, ovdamearkka dihtii priváhta doaimbi audiopedagogain. Gulahala iežat gieldda gulluiguoski oktavuodadolliin!

BUORIT RÁĐIT HÁLEŠTEAPMÁI

Vai gulahallan lihkostuvvá buoremus lági mielde, de gánnáha atnit muittus muhtun háleštallanrávvagiid. Mii leat dás ráhkadan guokte háleštanrávalistta. Nubbi lista lea dutnje. Nubbi lista fas lea bearrašii, ustibiidda ja bargoguimmiide, ja dan listta sáhtát čuohppat ja darvvihit galbmaskábii dahje almmuhantávvalii. Buohkat dárbbasit muittuhusa muhtumin!

DUTNJE

Sáhtát álkkásmahttit iežat dilálašvuodaid go smiehtat mii buoridivččii gulahallama.

Rabasvuota

Čájjet rabasvuota ja mital duohtavuota. Mital ahte don uhcit eanet dárbbasat vákšut iežat ságastanguoimmi njálmmi ja muhtogeahčastagaid vai áddet su buorebut.

Diehtjuohkin

Muital oanehaččat iežat háleštanguoibmái mii du veahkeha áddet buorebut. Jus don háliidat ahte olbmot du birrasis galget vuhtiiváldit du heajos gulu, de fertet ieš dan almmuhit. Sii eai oahpa iešalddiset.

Jearral ođđasis

Ale dahkalutta ahte don fáhtet ja áddet, go don dan it daga. Jearral ođđasis!

Čájet gierdilvuođa

Dađistaga galggašii vuordit iežas lagamuččain ahte sii doahttalit du dili ja lámčtet dilálašvuođaid buori háleštallamii. Dat lea hui stuorra ávkin eatnašiidda, muhto ale fal loavkašuva ja váivašuva go olbmot vajálduhttet maid sii galggašedje dahkat. Sáhtta leat lossat eallit gullovádjitvuođain, muhto sáhtta maid leat lossat dan álo doahttalit.

Moddjes

Go gulat funet, de lea stuorát várra ahte áddet boastut dan mii daddjojuvvo, ja earáide sáhtta šaddat hui suohtas. Muhtumin šaddá nu suohtas ahte olbmot boagustit. Ja dáidá leat vuogas modjosit ja reaškit ovttas earáiguin, dan sajes go váivašuvvat.

Čájet gierdevašvuođa

Eatnašat vásihit ahte šaddá álkit fáhtet earáid hállama dađistaga go hárlána daidda ođđa jietnagovaide maid bealljeapparáhta addá. Dasto ollugat atnet ávkki systemáhtalaš guldalanhárljehallamis, ja go dasa lassin oahpat dábbáleamos hállan-lohkanvugiid, de šaddá sihkkarit ain álkit oassálastit njuovžilit háleštallamiidda.

Muossi ja vuoiŋnasteapmi

Son gii gullá funet, váibá johtileappot go son gii gullá bures. Lea dehálaš guldalit rupmaša signálad ja vuoiŋnastit dárbbu mielde, ii ge rahčat bearehaga.

HÁLEŠTALLANNJUOLGGADUSAT BEARRAŠII JA USTIBIIDDA

Buorre čuovga

Go galgá lohkat muohto- ja bavssalihkademiid, de lea čuovga dehálaš. Geahča bearrái ahte du muohtu lea bures čuvgejuvvon, muhto muite ahte ii galgga leat garra čuovga du duogábealde amas gullovádjit olmmoš geđđot ja du muohtu šaddat suoivaniid.

Njuolgga oktavuoha

Láhtte nu mo don lávet ja hála njuolgga sutnje gii gullá funet – it ge eará olbmo bokte. Vuordde hállamiin dassážiigo leat ožžon iežat háleštanguoimmi fuomášumi. Doala čalbmeoktavuođa ja muite ahte son gii gullá funet, ii oaččo dieđuid dušše sárdnojuvvon sáni bokte, muhto maiddái čalmmiid, baksamiid, muohtogeahčastagaid ja rumašgiela bokte. Ealli ámadadju muitala dávjá eanet go mánga sárdnojuvvon sáni.

Njálbmi oidnosis

Ale doala gieđa, aviissa, gáfegohpu njálmmi ovddas. Várut maiddái hállamis go njálmmis lea dievva borramuš, njálgát, suoskangumme jna. Go sigareahtta lea njálbmečiegas, de dat ge ii veahket áddet dan mii daddjojuvvo, ja muite ahte skávžá ja stuorra sepmonat maiddái váttasmahttet hállama áddejumi. Hála čielgasit ja ale fal jitnosit. Go hálat menddo johtilit dahje menddo njozet, de billašuvvá lunddolaš hállanritma. Hála čielgasit ja muttágis leavttuin.

li veahket huikit sutnje gii gullá funet, go dalle šaddá ain váddásat fáhtet dan mii daddjojuvvo. Jus it áddejuvvo, de geahččal geardduhit dan maid dadjet, muhto geavat dalle eará sániid.

Fuomášuhte háleštallanfáttá

Muhtumin lea dárbu fuomášuhttin háleštallanfáttá. Sáhtta maid leat ávkkálaš čilget ahte don lonuhat háleštallanfáttá.

Vástit álo

Go jerrojuvot maid don dadjet, de galggat álo vástidit. Sáhtta áddejuvot sihke olggušteaddjin ja loavkašuhhtin vástidit:”ii, ii dat lean mihkkege”. Son dat ferte mearridit, geainna don leat hálešteamen, lea go veara fáhtet du replihka vai ii go leat veara.

Gaska

Son gii gullá funet, berre mearridit háleštallanguimmiid gaska. Dábálaččat lea 1 – 2 mehtera gaska muttát. Go son gii geavaha bealljeapparáhta lea gievkkanis, de sutnje lea lossat gullat maid don dajat go don leat beaivelanjas.

Riedja ja gissa

Fuomáš ahte duogášriedja lanjas, dahká sutnje gii lea gullovádjit váddáseabbon fáhtet dan mii daddjojuvvo. Vuolit háliitkeahces jiena. Jáddat rádio, TVa, gievkkanmašiinnaid ja gidde čáhcebohcciid. Govčča glásaid jus gissa ja riedja olggobealde lea váttisvuohan.

KAPIHTAL 7: BUORIT VEAHKKENEAVVUT

Gávdnojit mánga veahkkeneavvu mat álkidit bealljeapparátageavaheaddji beaivválaš eallindili veaháš. Veahkkeneavvut sáhttet buoridit du gullama ja loaktima.

SIERRANAS VEAHKKENEAVVUT LUOIKAMASSII

Fylkka NAVa Veahkkeneavvoguovddáš dat addá olbmuide veahkkeneavvuid luoikkasin. Gulloguovddážiid bargit, priváhtadoaimbi ØHN-doaktárat ja giedda gulluiguoski oktavuodadoallit sáhttet ohcat veahkkeneavvuid dutnje. Dábálaččat leat guovttelágan veahkkeneavvut; dieđihanreaidut ja guldalanteknikkalaš veahkkeneavvut.

Dieđihanreaidut

Dieđihanreaidut leat veahkkeneavvut mat sáhttet dutnje dieđihit ovdamearkka dihtii go telefuvdna čuodjá, go buollindieđiheaddji njurgu dahje go unnamánáš čieru. Dát veahkkeneavvut dieđihit čuovgaravkkuheami, jiena dahje sparaideami bokte. Muhtun dieđihanreaidut:

Čuovgadieđihanrusttet

Dát lea dieđihanreaidu uksabillui, telefuvdnii, buollinbiškkonii ja áigediibmui. Go dus leat mánga čuovgadieđihanrusttega doaimmas viesus, de sáhtát oaidnit go muhtun čuojaha uksabielluin, go telefuvdna čuodjá dahje go buollinbiškkon čuodjá. Dat doaimmá dainna lágiin ahte go giige deaddila uksabiellu, de ravkigoaftá čuovggaš čuovgadieđihanrusttegis ja dat čuodjá hui jitnosit. Ravká čuovggaš iešguđet govastagain, vai oainnát lea go telefuvdna, uksabiellu vai buollinalárbma mii čuodjá.

Seangasparggán

Dát veahkkeneavvu laktojuvvo njuolgga veahkkárii ja/dahje buollinbiškkonii ja/dahje uksabillui ja telefuvdnii. Madrása spargá go diibmu čuodjá dahje go alárbma doaimmagoaftá. Sparggána sáhtta maid bidjat guotta vuollái ja dat doarggista go čuodjá. Go leat oadđimin, de ferte dieđiheapmi dáhpáhuvvat sparggániin.

Guldalanteknikkalaš veahkkeneavvut

Go áiggut geahččat TVa dahje guldalit rádio: Orrot go du mielas olbmot hállamin vuollegaččat ja eahpečielgasit? Jietnalasiheapmi sáhtta leat heajos čoavddus mii sáhtta muosehuhttit nuppiid bearrašlahtuid. Guldalanteknikkalaš veahkkeneavvut sáhttet veahkehit gullat dan mii daddjojuvvo ovdamearkka dihtii TVas, luohkkálanjas dahje hálešteamis dakkár birrasiin gos lea riedja. Hálešteami gievrudanrusttet, telegierdu, FM-reaidu ja IR-reaidu leat dakkár guldalanteknikkalaš veahkkeneavvut. Dat doibmet seamma láhkai, muhto dat dušše geavahit iešguđetlágan vugiid fievrredit jiena mikrofuvnas sutnje gii lea guldaleamen. Guldalanteknikkalaš veahkkeneavvu váldodoaibma lea uhcidit gaskka jietnagáldus sutnje gii dan galgá gullat.

Telegierdu

Telegierddus lea gievrudanrusttet maid lea vejolaš laktit mikrofuvdnii dahje eará jietnagálduide nu go TV-apparáhtii dahje stereorusttegii, ja vel gierdu mii lea jođas mii jogo sáhtta biddjot bistevaš láhkai latnjii, dahje lea nu unni ahte dan lea vejolaš heŋget birra čeaháha. Telegierdu geavahuvvo ovtta bealljeapparáhtain man siste lea telebuolla. Jietnasignála fievrriiduvvo magnehtagietti bokte maid gierdu ráhkada, ja telebuolla fáhte jietnasignála. Arvat kinoide, girkuide ja almmolaš kontuvrraide lea biddjojuvvon telegierdu. Dieđu dan birra ahte lea biddjojuvvon telegierdu, oainnat plakáhtas mas lea “T” mearka.

FM-reaidu

FM-reaiddu lea sáddenbierrgas mas lea mikrofuvdna ja vuostáiváldinbierrgas man lea vejolaš laktit bealljeapparáhtii. Ieš dat signála sáddejuvvo rádiobáruid bokte. FM-reaiddu sáhtta geavahit biillas, bargosajis, oahpahusas ja eará diliin go bealljeapparáhta okto ii atte buoremus guldalandiliid. Reaiddu lea álki dolvvodit iežas mielde.

IR-reaidu

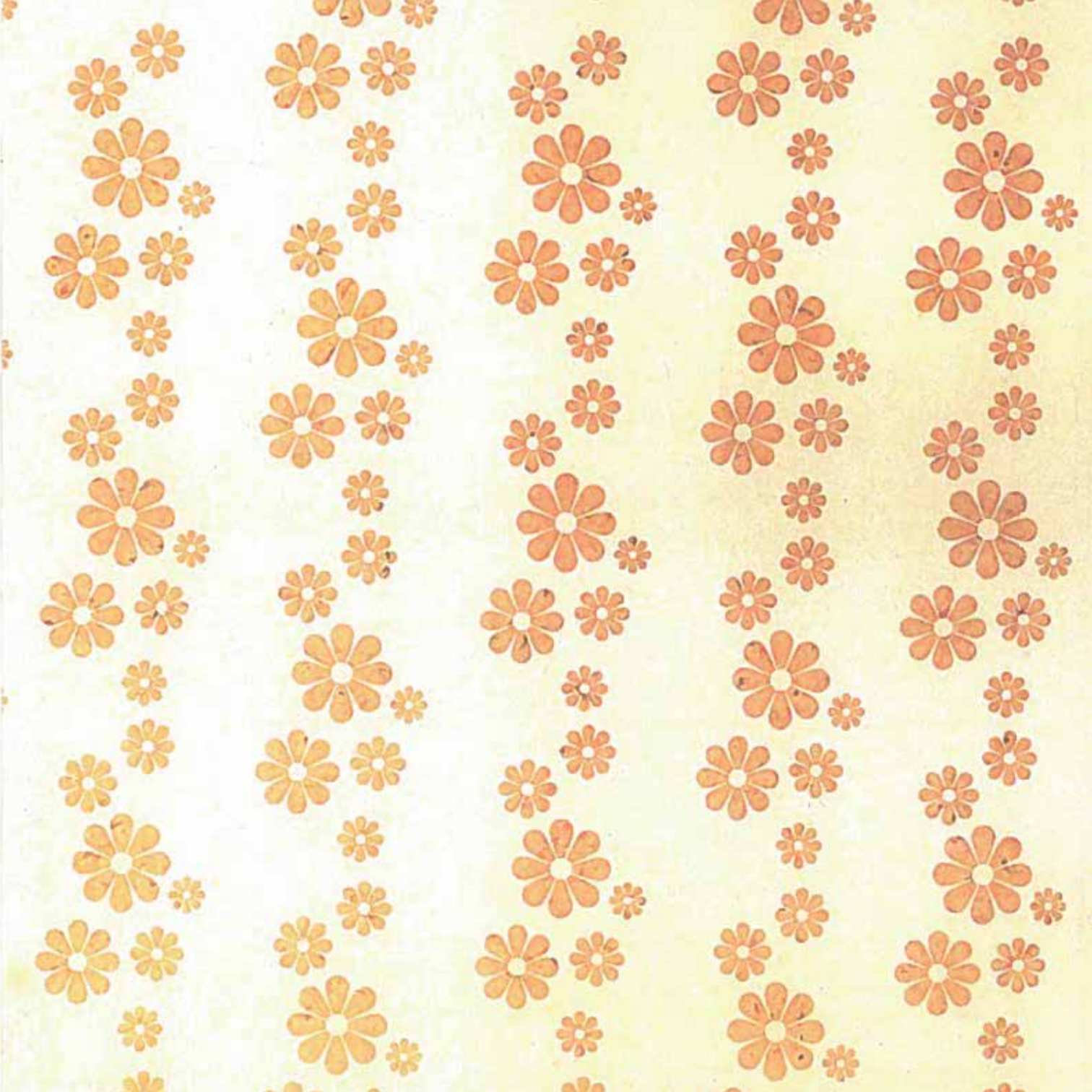
IR-reaidu doaibmá seamma láhkai go FM-reaidu. Erohus lea das ahte signála fievrriiduvvo infrarukses čuovgga bokte. IR-reaiddu lea vejolaš geavahit ovtta bealljeapparáhtain, muhto geavahuvvo dávjá belljosiiguin.

Streamer

Streamer lea lassereaidu ođđasat áiggi bealljeapparáhtaide. Streamer sáhtta fievrredit jiena jođđasa haga njuolgga bealljeapparáhtii mobiltelefonas, TVas, mini mikrofuvnas ja eará jietnaráhkkanusain. Dieđuid dán birra sáhtat oažžut audiográfas, gulluiguoski oktavuodadoallis dahje NAVa Veahkkeneavvoguovddážiis.

Háleštangievrudeaddji

Háleštangievrudeaddji geavahuvvo dábálaččat lagas háleštallamiid várás go geavaheaddjis ii leat bealljeapparáhta. Das leat mikrofuvdna, gievrudeaddji ja dábálaččat belljosat.

KAPIHTAL 8: DU VUOIGATVUOĐAT

Dán kapihttalii mii leat čohkken muhtun dehálaš vuoigatvuođaid mat dus bealljeapparáhta geavaheaddjin leat.

Doarjja bealljeapparáhtii

Jus bealljeapparáhta mearkkaša hui ollu du gullamii, de addá Álbmoadju doarjaga apparáhtii. Digitála bealljeapparáhta hadderádjá lea biddjojuvvon 5765 ruvdnui (01.07.15) juohke bealljeapparáhta ovddas. Dat mearkkaša ahte go válljet apparáhta mii máksá eanet go dán hadderájá, de fertet ieš máksin dan mii lea eanet go dán rájá supmi lea. Dán hadderájás sáhtta dušše dalle spiehkastit go don leat vuollel 18 jagi dahje jus gullovahága sivva lea dohkkehuvvon fidnovahát.

Ovdamearkkaš: Go háliidat dakkár digitála bealljeapparáhta mii máksá 6765 ru, de fertet máksit 1000 ru iešmáksun. Jus dus leat bealljeapparáhtat goappašiid beljiide, de iešmáksu dán ovdamearkkas lea 2000 ru.

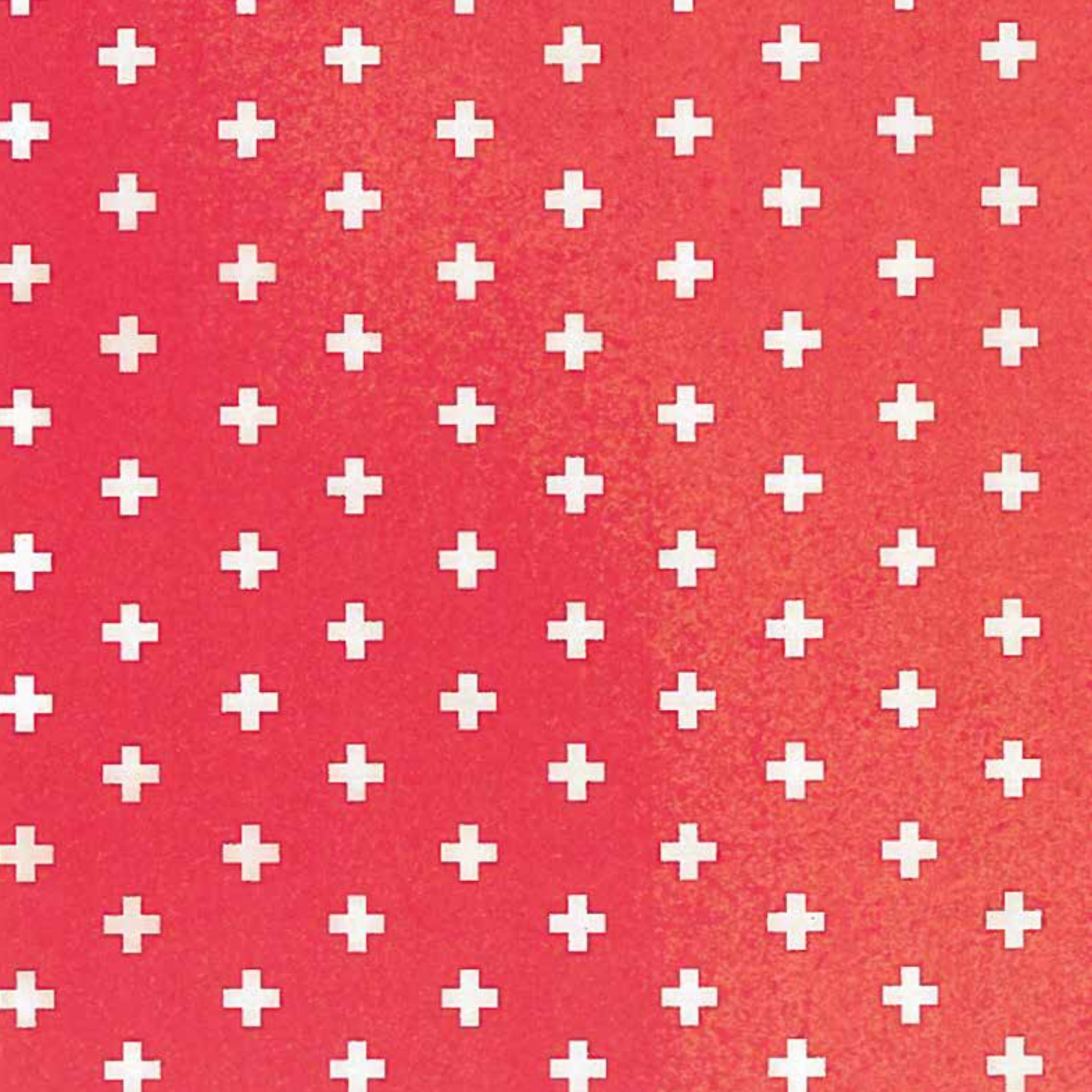
Bealljeapparáhta divvun

Álbmoadju gokčá bealljeapparáhta divvungoluid. Divvungolut dakkár vahágiid ovddas mat leat čuožžilan skihkahisvuođa geažil, eai gokčojuvvo. Go olbmot eai leat deavdán 18 jagi, de gokčojuvvojit maddái golut apparáhta dikšui ja ortnegisdoallamii.

Eaiggáduššandilli

Go addojuvvo doarjja bealljeapparáhtii, de dat lea miellahtu opmodat. Jus bealljeapparáhta jávká dahje billašuvvá oalát, de fertet ieš dan buhtadit. Danne sáhtta gánnihit dáhkidit bealljeapparáhta. Dan sáhtát dahkat dáhkádussearvi bokte, dahje sáhtát oažžut HLFa Bealljeapparáhtadáhkádusa Guluhemiid Riikkalihtu lahttun.

Ođđa bealljeapparáhta háhkan

Váldojuvvon Láhkaásahusain doarjaga birra

bealljeapparáhtaide ja tinnitussollejeaddjái:

§ 3, Ođđasisháhkan

1. Bealljeapparáhta ođđasisháhkamii addojuvvo doarjja go lea vássán uhcimusat 6 jagi dan rájes go lahttu oaččui doarjaga bealljeapparáhtii, ja
 - a) bealljeapparáhta ii šat doaimma dohkálaččat. Ja ii ge gánnit dan divvut, dahje
 - b) ođđa bealljeapparáhta geahčaladdan lea čájehan ahte dat addá lahttui mealgat buoret gulu.
2. Sáhtá addojuvvot doarjja ođđasisháhkamii vaikke vel ii leat vássán 6 jagi go
 - a) gullohedjoneapmi lea rievdan nu ahte ođđa bealljeapparáhta mas leat eará teknihkalaš iešvuodát, sáhtá addit mealgat buoret gullodoaimma, dahje
 - b) ođđalágan bealljeapparáhta lea boahtán márkamii mii váikkuha gullofuotnumii mealgat buorebut, dahje
 - c) lahttu eallindoaimma stuorra rievdamu geažil ii šat nákke geavahit bealljeapparáhta.
3. Jus lahttu lea vuollel 18 jagi ja lea láchppán dahje bilidahtán bealljeapparáhta duhkorattadettiin dahje eará doaimma geažil mii lea dábálaš su ahkásaččaide, de sáhtá oažžut doarjaga ođđa bealljeapparáhtii vaikke vel ii leat vássán 6 jagi dan rájes go manjimustá oaččui doarjaga bealljeapparáhtii.

Dulkonveahkki

Jus dus gullu lea hui fuotni, jus don leat šaddan bealjeheapmin dahje bealječalmmeheapmin, de sáhtát oažžut dulkonveahki. Dulkon čađahuvvo iešguđet láchkai ja lea dan duohkin dárbbášat go mearkagielladulkoma, dulkoma dakkár mearkkaiguin mat dorjot hállama, čállindulkoma ja/vai jietnadulkoma. Dulkkas lea jávohisvuodábággu buot dakkár persuvnnalaš dieđuid ektui, maid gullá barggustis. Dulkonbálvalusa doaibmabáiki lea NAVa Veahkkeneavvoguovddážiis.

Háliidat go diehtit eanet iežat vuoigatvuođaid birra?

Jus dus leat gažaldagat iežat vuoigatvuođaid birra, de váldde oktavuoda Doaibmavádjigiid Oktasašorganisašuvnna (Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons (FFO)) vuoigatvuođaguovddážiin. Dat lea rávven- ja gelbbolašvuodaguovddáš dakkár vuoigatvuođagažaldagaid hárrái mat gusket doaibmavádjigiidda ja guhkesáiggi buhcciide.

Sáhtát lohkat eanet iežat vuoigatvuođaid birra internehtas.

Earret eará dás: www.trygdeverket.no

Du báikkálaš NAV-kontuvra sáhtá maidái vástidit gažaldagaide du vuoigatvuođaid birra.

GULAHALLANDIEÐUT

FFOa Vuoigatvuodaguovddáš
Poastaboksa 4568 Nydalen, 0404 Oslo
Telefuvdna: 22 79 90 60
E-poasta: rettighetssenteret@ffo.no

Nordlándda buohcceviesu DD Gulloguovddáš
8017 Bodø,
Telefuvdna: 75 53 40 00

Davvi-Trøndelága Dearvašvuoda
Gulloguovddáš
7800 Namsos,
Telefuvdna: 74 21 55 55

St. Olavs Hospital, DD Gulloguovddáš
7006 Trondheim,
Telefuvdna: 06800

Nordmøre og Romsdal DD Gulloguovddáš
6508 Kristiansund,
Telefuvdna: 71 12 00 00

Nordmøre og Romsdal DD Gulloguovddáš
6407 Molde,
Telefuvdna: 71 12 00 00

Sunnmøre DD Gulloguovddáš
6026 Ålesund,
Telefuvdna: 70 10 50 00

Førde DD Gulloguovddáš
6800 Førde,
Telefuvdna: 57 82 94 40

Haukeláldda Universitehtabuohcceviesu
Gulloguovddáš
5021 Bergen,
Telefuvdna: 05300

Fonna DD Gulloguovddáš
5504 Haugesund,
Telefuvdna: 52 73 20 00

Stavángerá Universitehtabuohcceviesu
Gulloguovddáš
4011 Stavanger,
Telefuvdna: 05151

Sørlándda Buohcceviesu DD Gulloguovddáš
4605 Kristiansand,
Telefuvdna: 38 07 30 00

Sørlándda Buohcceviesu DD Gulloguovddáš
4809 Arendal,
Telefuvdna 37 01 40 00

Telemárkku Buohcceviesu DD Gulloguovddáš
3710 Skien,
Telefuvdna: 35 00 35 00

HMMM

Vestfoldda Buohcceviesu DD Gulloguovddáš
3103 Tønsberg, Telefuvdna: 33 34 20 00

Buskeruda Buohcceviesu DD Gulloguovddáš
3004 Drammen, Telefuvdna: 32 80 38 80

Blefjella buohcceviesu DD Gulloguovddáš
3602 Kongsberg, Telefuvdna: 32 72 55 00

Innlandet Buohcceviesu DD Gulloguovddáš
2819 Gjøvik, Telefuvdna: 61 15 70 00

Innlandet Buohcceviesu DD Gulloguovddáš
2318 Hamar, Telefuvdna: 62 53 70 00

Innlandet Buohcceviesu DD Gulloguovddáš
2418 Elverum, Telefuvdna: 62 43 80 00

Innlandet Buohcceviesu Gulloguovddáš
2212 Kongsvinger, Telefuvdna: 62 88 70 00

Rikshospitalet Gulloguovddáš
0027 Oslo, Telefuvdna: 23 07 00 00

Lovisenberg diakonála buohcceviesu
Gulloguovddáš
0440 Oslo, Telefuvdna: 23 22 50 00

Østfoldda Buohcceviesu DD Gulloguovddáš
1603 Fredrikstad, Telefuvdna: 69 86 00 00

Akershusa universitehtabuohcceviesu
Gulloguovddáš 1478 Lørenskog,
Telefuvdna: 67 92 88 00

Blefjella buohcceviesu DD Gulloguovddáš
3675 Notodden, Telefuvdna: 35 02 10 00

Davvi-Norgga Universitehtabuohcceviesu HDD
Gulloguovddáš Nord-Norge HHF, 9038 Tromsø
Telefuvdna: 77 62 60 00

Blefjella buohcceviesu DD Gulloguovddáš
3660 Rjukan, Telefuvdna: 35 08 02 00

Helgelánddabuohcceviesu DD Gulloguovddáš
8607 Mo i Rana, Telefuvdna: 75 12 51 00

Helgelánddabuohcceviesu DD Gulloguovddáš
8801 Sandnessjøen, Telefuvdna: 75 06 51 00

Finnmárkku Dearvvašvuoda DD Gulloguovddáš
9915 Kirkenes, Telefuvdna: 78 97 30 00

Finnmárkku Dearvvašvuoda DD Gulloguovddáš
9730 Kárášjohka /Karasjok,
Telefuvdna 78 46 60 00

Hålogalánddabuohcceviesu DD Gulloguovddáš
9480 Harstad, Telefuvdna: 77 01 50 00

Hålogalánddabuohcceviesu DD Gulloguovddáš
8516 Narvik, Telefuvdna: 76 96 84 92

Nordlánddabuohcceviesu DD Gulloguovddáš
8372 Gravdal,
Telefuvdna: 76 06 01 00

Finnmárkku Dearvvašvuoda DD Gulloguovddáš
9600 Hammerfest,
Telefuvdna: 78 42 10 00

Aust-Agdera NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Poastaboksa 1853 Stoa, 4858 Arendal,
Telefuvdna: 37 00 43 00

Buskeruda NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Poastaboksa 3513, 3007 Drammen,
Telefuvdna: 32 21 85 00

Finnmárkku NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
9712 Lakselv,
Telefuvdna: 78 46 02 00

Hedmárkku NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Kirkeveien 74, 2418 Elverum,
Telefuvdna: 62 43 56 00

Hordalánda NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Poastaboksa 121 Kokstad, 5863 Bergen,
Telefuvdna: 55 52 67 00

Møre ja Romsdála NAVa
Veahkkeneavvoguovddáš
Poastaboksa 7055 Spjelkavik, 6022 Ålesund,
Telefuvdna: 70 17 22 00

Nordlándda NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
8041 Bodø,
Telefuvdna: 75 50 36 00

Davvi-Trøndelága NAVa
Veahkkeneavvoguovddáš
Kirkegata 2 C, 7600 Levanger,
Telefuvdna: 74 08 38 00

Opplánda NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Helgerudvegen 49, 2816 Gjøvik,
Telefuvdna: 61 13 08 00

Oslo ja Akershusa NAVa
Veahkkeneavvoguovddáš
Poastaboksa 384 Økern, 0513 Oslo,
Telefuvdna: 23 40 17 00

Rogalánda NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Poastaboksa 260 Forus, 4066 Stavanger,
Telefuvdna: 51 63 99 00

Sogn ja Fjordane NAVa
Veahkkeneavvoguovddáš
Steinavegen 12, 6800 Førde,
Telefuvdna: 57 83 05 00

Lulli-Trøndelága NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Poastaboksa 2976 Sluppen, 7438 Trondheim,
Telefuvdna: 73 84 86 00

Telemárkku NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Poastaboksa 2861 Kjørbekk, 3730 Skien,
Telefuvdna: 35 91 31 00

Romssa NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
9293 Tromsø,
Telefuvdna: 77 66 33 00

Vest-Agdera NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Serviceboks 622, 4606 Kristiansand S,
Telefuvdna: 38 12 18 00

Vestfoldda NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Heimdalsvingen 1, 3117 Tønsberg,
Telefuvdna: 33 30 75 00

Østfoldda NAVa Veahkkeneavvoguovddáš
Poastaboksa 574, 1703 Sarpsborg,
Telefuvdna: 69 97 10 00

Riikkalaš resursaguovddáš
bealjehisčalmmehemiid várás
Poastaboksa 3513, 3007 Drammen,
Telefuvdna: 32 21 85 00

NAVa guovddáš bargui máhcaheami várás (SYA)
Poastaboksa 8190 Dep, 0034 OSLO,
Telefuvdna: 22 98 72 30

Hordalánda NAVa bargoráđdeaddin
Kalfarvn. 31,5018 Bergen,
Telefuvdna: 55 54 28 70

Lulli-Trøndelága NAVa bargoráđdeaddin
Lade Alle 65 B, 7038 Trondheim,
Telefuvdna: 73 89 79 20

Romssa NAVa bargoráđdeaddin
Kaigata 4, 9254 Tromsø,
Telefuvdna: 77 75 16 00

Guluhemiid riikkalihttu (HLF)
PH 6652 Etterstad, 0609 Oslo,
Tlf: 22 63 99 00

Norgga Bealjehemiidlihttu (NDF)
Gamle Borgen vei 5, 1385 Asker
Telefuvdna: 66 90 70 70

BEALLJEAPPARÁHTASKÁHPPOJEADDJIT

Gewa AS
1411 Kolbotn,
Neattasiidu: www.gewa.no

GN ReSound AS
Grensen 8, 0102 Oslo,
Neattasiidu: www.gnresound.no

Medisan AS
Majorstuvn. 36, 0301 Oslo,
Neattasiidu: www.medisan.no

Medus AS
2712 Brandbu,
Neattasiidu: www.medus.no

Oticon AS
Werglandsvn. 7, 0103 Oslo,
Neattasiidu: www.oticon.no

Phonak AS
Akersgt. 8, 0105 Oslo,
Neattasiidu: www.phonak.no

Sivantos AS
Siemens høreapparater,
Nedre Vollgate 5, 0158 Oslo
Neattasiidu: www.bestsound-technology.no

Starkey Norway AS
4001 Stavanger,
Neattasiidu: www.starkey.no

HLF

Guluhemiid Riikkalihttu
Du gullu - min bargamuš